

Genovai ciklonok sorozata hozta az esőzéseket

Szélsőségek a jövőben is

Úgynevezett genovai ciklonok sorozata hozta az egymást követő, óriási augusztusi esőzéseket. A globális fölmelegedéssel, annak jelenlegi szakaszában, a szélsőségek is együtt járnak. A jövőben is számítanunk kell rendkívüli időjárási viszonyok kialakulására.

A csapadékképződést Magyarországon, amióta a globális fölmelegedés megkezdődött, alapvetően három dolog befolyásolja; az egyik csökkenti a lehetőségét, a másik kettő növeli – hívja föl a figyelmet *Mika János*, az Országos Meteorológiai Szolgálat éghajlatkutatója. E három hatás „küzd egymással”, a végkifejletbe azonban számtalan, gyakran csak néhány órán át létező – néha tomboló erejű – légköri képződmény is beleszól.

Ami csökkenti a csapadékkialakulás valószínűségét nálunk: maga az a tény, hogy melegszik az éghajlat, mert azt is jelenti, hogy a száraz, napos passzátszélövezet kissé északabbra tolódik. S az e sávból még északabbra kinyúló, Magyarországot is elérő anticiklonok gyakrabban határozzák meg időjárásunkat. Ami viszont növeli a csapadékkialakulás lehetőségét – ugyancsak a melegedés hatására –, hogy melegben nő a párolgás, több vízgőz kerül a levegőbe, amely aztán kicsapódhat. A magasabb hőmérsékletű levegő egyébként is több vízgőzt tud befogadni, mint a hűvösebb, így a keletkező eső is több lehet. A melegedés ráadásul labilissá, felhőképződésre hajlamossá teszi a levegőoszlopot.

A fő szabályokról azonban, számos más tényező hatására, a

Eső után. Régen látott vízözön volt Tápén a hét elején

Fotó: Gyenes Kálmán

MÁSUTT SZÁRAZSÁG

■ Az éghajlat, az időjárás alakulása mindig számtalan tényezőre vezethető vissza – mondja *Koppány György* meteorológus, az SZTE nyugalmazott tanára. Igaz ugyan, a fölmelegedés kedvez a csapadékképződésnek – ugyanakkor például Európa nyugati részén nem esett több eső az átlagosnál, sőt délnyugaton erdőtüzeket okozott a szárazság. Különböző szélsőségek az ember – kétségtelen – éghajlat-módosító tevékenysége előtt is bekövetkeztek. Az észak-atlanti áramlás gyengülése azzal is jár, hogy kevesebb hő érkezik a mérsékelt éghajlati területekre az óceáni szállítószalagon, s így akár még lehűlés is bekövetkezhet Európában.

konkrét helyzet időnként eltérhet. Például: bár az anticiklon-övezet kissé északabbra húzódott – idén augusztusban még is egymás után sorozatosan cik-

lonhatás érvényesült Magyarországon. Mégpedig az Adria felől érkező, úgynevezett genovai cikloné, a ciklon pedig csapadékot hoz. Hogy miért történt ez, és

miért épp augusztusban, mely egyébként jellemzően száraz hónap, arra nehéz választ adni. Az bizonyos: rendkívüli jelenségről van szó.

Mi várható a következő években, évtizedekben? Továbbra is számítanunk kell szélsőséges időjárási jelenségek kialakulására. Ennek kijelentésében egyébként – fűzi hozzá még a szakember – általában óvatosak a meteorológusok. A légköri folyamatok ugyanis olyannyira összetettek, hogy még a mai, fejlett számítógépek korában is csak részlegesen lehetséges minden, számottevő tényező együttes modellezése.

F. CS.

Utcavizek

Az is baj, ha sok van valamiből, meg az is, ha kevés. Hajszálra így vagyunk az esővel is. Évtizednél is hosszabbra nyúlt az az aszály-sorozat, amelyet a bibliai hét szűk esztendő mintájára neveztünk el, volt időnk tapasztalni minden átkát. Nem győztük emlegetni a globális fölmelegedést. Aztán se szó, se beszéd, ránk jöttek az esőben bőséges nyarak, az is megesezt, alig fél órák alatt falvak és városok rokkantak bele. Ahol csatornáztak már, mi mást mondhatott volna a mindenért előrángatott polgármester, mint azt, a földalatti csövek nem bírták a terhelést. Ahol viszont utcai árkoknak kellett volna lenniük, ott meg azok tömődtek el.

Jól emlékszem rá, kisdiák korunk tankönyve rajzos intelmmel szolgált a fölnövekvő, azóta szépen öregedő generációnak. Segíts magadon, az Isten is megsegít! Pokoli sorscsapás, és isteni segítség? Mintha mostanában az első változatból lenne több, és elmaradna a második.

Kezdjük a csatornázottakkal. Amikor a győriek szinte fuldoltak a nagy vízben, azt nyilatkozta talaki, nem lehet ilyen váratlan csapás miatt előre megtisztítani minden csatornát. Óriási költség! Hadd hozzam elő a szegedi példát, egyelőre fölhők szakadása nélkül. Egész évben látom, olyan szépen dolgoznak a csatornatisztítók, le a kalappal előttük. Csakhogy! Pár évvel ezelőtt megjelent az ablakunk alatt két nagy Faun, háttal egymásnak, mintha nem bírnák egymás szagát, és kotorni, mosatni kezdtek két víznyelő között. Onnantól kezdve már a kicsi eső is akkora tavat csinál, talán az orosz mini-tengeralattjáró is katasztrófát szenvedne benne. Van kijárat a másik oldalon is, ott is tisztítottak, és tő keletkezik ott is.

A tócsacsapdának más biztosítékai is vannak. Mintha az aszfaltozók rendre otthon felejtették a nikkelezett szemmértéküket, a hajlatok nálunk legtöbbször úgy találkoznak, hogy elgondolkodni megáll bennük a víz. Gyűrje föl a gatyaszárat, aki át akar kelni rajtuk. Az autók meg? Mintha locsolókocsivá vált volna valamennyi.

Végigszaladtam a mostani esőverte nyárban a fél országot, láthattam, országos a járvány.

És ahol árkoknak kellene lenniük? Nyíltszelvényű csapadékelevelő csatornarendszernek mondja a szakma, ha jól emlékszem. Megint csak azt mondhatom, az éntivilágban az árkok árkok volt, és mindenki belátta, neki a legnagyobb érdeke, hogy abban a víz folyni tudjon. Elhiszem, hogyne hinném, nemzedékek jöttek és nemzedékek mentek anélkül, hogy ekkora vizek ömlöttek volna a magasságokból, tehát szükség se volt áskálódásra. Most meg láthatom a valóságban is, és házhoz hozza a televízió is, elszerecsétlenül öregek piszkálnák ki valahai árkaiból a föltöltött poszadékat. Mit lehet erre mondani? Még mindig nincsen elég közegélyen tengődő munkanélkülik? Vagy ásóból és lapátból van kevés? Amíg árokásó gépre nem telik?

Hatalmas a kérdés, nem tudok felelni rá. Csak az utcavizek kiabálnak utcahosszat, faltól falig. Halljátok meg, emberek!

H. D.

Erzsi néni szava

Gyerekkora óta írni szeretett volna, de családjának sorsa, majd házi-asszonyi teendői miatt csak mostanában jut ideje Németiné Kodrán Erzsébetnek arra, amire mindig vágyott. A Csanádpalotán élő, hetvenegy esztendőss asszony első verseskötete két éve jelent meg, Egy ránc voltál az Isten homlokán címmel. Most második könyve is megjelent a Szegedi Közeleti Kávéház támogatásával.

Valójában már gyermekkorra óta verselt, de az iskolás korában osztályidegenséggel vádolták a családját, ezért annak idején nem jelenhettek meg a munkái. Fiatal-asszonyként a nehéz paraszti munka és a nélkülözés sem segítette, hogy tehetségét mindenkinek megmutassa – de ez a kemény és néha igencsak zűrzavaros helyzet ihlette első sorban a költőnőt. Családjában mindenki szerette a költészetet: nagypapja például Csokonai-, Petőfi-, Arany- és József Attila-verseket szavalt neki, pont úgy, ahogy most ő teszi gyermekeinek és unokáinak. Költészete egyébként igen sokszínű. A tanyán és a pusztán eltöltött éveiről szinte minden verse hiteles képet rajzol. Fia javaslatára csak egy politikai témájú költeménye került bele a könyvbe: a parasztforradalom 56-ban. Erzsike néni még maga sem érzi elérkezettnek az időt, hogy a szerinte amúgy is szörnyen bosszantó politikáról született versek megjelenjenek. Szeptember 11-ét, vagy a tiszai ciánszeny-

nyezést azért megörökítésre érdemesnek tartotta a kötetben. Mindez persze csak pár morzsa a kötetből.

Nyugdíjasként, hatvannégy évesen „rengeteg szabadidejét” a régi versek összeszedésére és kötetbe gyűjtésére fordította. Álmatlan éjszakáin azóta is leül a számítógépéhez és ír. A versek erős zeneisége különben édesapja nórázásának és cimbalomszeretetének a hatása.

Amikor későbbi terveiről faggattam, csak ontotta magából az új ötleteket. Csanádpalota történetét megírta már, de még nincs megelégedve vele sem a család, sem Erzsike néni, ezért még mindig dolgozik rajta. Egyszer majd talán elkészül ez is. Harmadik kötete – az unokái unszolására – csakis a nagymama meséiből állhat.

Németiné Kodrán Erzsébet reméli, hogy a Hatalma van a szónak című kötet is oly közel kerül majd az olvasókhöz, mint az első, amely már a második kiadást éli meg. A könyvet egyébként fia,

Límpek László lektorálta, az illusztrációkat pedig sajátként szeretett fogadott unokája, Bálint Anita készítette a versekhez. Az új kötetet a szerző így mutatta be: „Azoknak az embereknek írtam, akik hozzám hasonlóan megmaradtak egyszerű, dolgos embernek, vagy akik létezőben még ide tartoznak, akik a költészetben elfogadják a természetességet.

DÉKÁNY DÓRA

Kevesebb volt az ittas vendég a csongrádi borünnepen

Gyakran hívták a mentőt a Torokba

Vidámság és rend együtt a borfesztiválon

Fotó: Karnok Csaba

Nagyságrendekkel többen szorultak egészségügyi ellátásra – az ital miatt – a Körös-toroki napokon, mint a hétvégi csongrádi borünnepen. Ez máskor is így volt, de most a torokban történt tragédia még jobban ráirányította a figyelmet erre a külfönségre. A pszichológus szerint a féktelen ivászat általános jelenség a fiatalok körében, az emberi kapcsolatok válságának jele. A gyógyír a családon belüli bizalom, odafigyelés lehetne.

Csongrádon nem meglepő a hír: jóval több alkalommal kellett egészségügyi ellátásban részesíteni ittas embereket az augusztus eleji Körös-toroki napokon, mint a hétvégi borünnepen. Az üdülőterületen rendezett buli, mint megírtuk, halálos áldozatot is követelt. A szerencsétlen körülmények között elhunyt orosházi fiatalember mellett több tizenéveshez is mentőt kellett hívni, annyira rossz állapotba kerültek a túlzott alkoholfogyasztás miatt. Az egészségügyi szakemberek szerint az esetek zömében a tapasztalatlanság az oka a rosszulleteknek. A fiatalok előszeretettel fogyasztanak tömény italt, ráadásul legtöbbször sörrel vagy borral kísérik a feleseket. Rövid idő alatt szeretik letudni az italozást, aminek szín-

tén öntudatlan részegség a következménye. Úgy látták, a jobb anyagi háttérrel rendelkező családok gyermekeinél sűrűbben előfordul ez a viselkedésválar.

– Talán a jobb hangulat, meg a kevesebb felnőtt miatt oldottabb a légkör a tinédzserek számára a Körös-torokban – vélekedett az összehasonlítás kapcsán Tamás. A tizenhét éves csongrádi fiatalember mindkét rendezvényen részt vett, de egyik helyen sem itta le magát a sárga földig. Persze jutott már el a rosszulletig, de akkor keverte az italokat, mostanában viszont ügyel a részletekre: a borfesztiválon csak három pohár bort ivott. A Vácott tanuló fiatalember azt is bevallotta, ő sohasem beszélt szüleiével a kulturált alkoholfogyasztás szabályairól.

– A féktelen ivászat nem egyedi jelenség – nyilatkozta lapunknak Pacskó Andrea pszichológus. – A szülők az anyagi jólét megteremtését tekintik elsődleges feladatuknak, nincs idejük mesélni, nem játszanak, aztán nem beszélgetnek gyermekükkel.

A Csongrádon élő szakember úgy látja, az öntudatlan részegségben végződő buliknak lelki és társadalmi okai egyaránt vannak. Utóbbiak arra az értékesztésre és -válságra vezethetők vissza, amelynek első alanyai a negyven körüliek, azaz a mai fiatalok szülei.

Buli a Körös-torokban. Együtt mozdulnak

Fotó: Tésik Attila

A rendszerváltást követően ők voltak az első, akiket utolért az anyagi jólét biztosításának kényszere, ugyanakkor az erkölcsi ellensúlyozás elmaradt, hiszen a tudást és az emberi kapcsolatok fontosságát alulértékelték a társadalom.

– Ha nincs otthon beszélgetés, nem esik szó egymás dolgairól, problémáiról, amint a fiatal kiszabadul a családi és iskolai felügyelet alól, kontrollálatlanul ugrik fejest a szórakozásba is – folytatta Pacskó Andrea. – Az elvált szülők kettős nevelése, az érzelmi éhség, a nem megfelelő otthoni légkör, a meg nem értés, a túlzott szigorúság és a következtetlen nevelés mind-mind lehetnek okozói a magatartászavaros viselkedésnek. Az iskolában már nagyon nehéz hatni a gyerekekre, akik nem hibáztathatók mindenért, hiszen bizalom, érzelmi biztonság hiányában nem várható, hogy megosszák gondolataikat szüleikkel. Különösen annak tükrében, hogy serdülőkorban saját korosztályuk elvárásainak szeretnének megfelelni, ezért negatív mintákat is átvesznek – tette hozzá.

A szakember szerint odafigyeléssel, a bizalom megteremtésével ellensúlyozni lehet a médiában is megjelenő torz társadalmi minták térnyerését.

BÍRÓ DÁNIEL

A kötet kiadásához a szegedi Közeleti Kávéház nyújtott segítséget

Fotó: Gyenes Kálmán